

V.

A második abrincs-szoknya-korszak.

Az egész mult század lefolyása alatt a női ruházatnak csak két része tűnik szemünkbe, melynek jelentékenyebb története van: a hajviselet és az újra megszületett abrincs-szoknya (panier), — míg a felső testnek meze, a füzővállat és meztelen nyakat illetőleg, csak csekély változásoknak volt alávetve, melyek nem bírnak erkölcs-történelmi érdekel. A mellett azon sajátságos jelenség mutatkozik, hogy a hajviselet kevéssel a francia forradalom kitörése előtt oly magasságra emelkedék, miszerint a természetlenséget és nagyszerü idomtalanságot illetőleg az abrincs-szoknyával vetélkedik, jóllehet elejéntén mindakét rész ellenkező utra tér. A hajviselet tudniillik a Fontanges torz-magasságáról egy félszázadon át leszállt a lehető legkisebb alaku egyszerű hajdíszig, holott az abrincs-szoknya a forradalomig folytonosan növekedett.

Az abrincs-szoknyának virágzása e szerint először a Fontanges hanyatlásának, melynek tökéletes elpusztulása 1720-ban történt, másodsor a csekély hajdísznek, mely XV. Lajos alatt uralko-

dott, és végre harmadszor az ismét divatba jött feltornyosuló frizurának korszakára esik.

Némely újabb írók (ezek közt a legnagyobb tekintély König Herbert) szerint ezen újabb abrincszoknya (panier) nem Franciaországból, hanem Belgiumból vette eredetét; és pedig 1700-ban jun. 21-én Brüsszelben a gazdag van Heeren asszony, kinek ízlése akkor a divat terén irányadó volt, jelent meg először kerti pavillonja előtt olyan ruhában, mely nem folyt alá, mint máskor, sűrű, gazdag redőzetben, hanem feldudorodott és hátul csokorszerűn volt összefoglalva. Habár ezen dudorodás, mely ha leült, ijedten a szék támláján felül kapaszkodott, sem szép nem volt, sem a termetet nem ékesíté, azért mégis négy hét múlva a belga főváros sétányai teli voltak ilyen feltüzött dudoros ruhákkal.

Ezen csodálatos divat tulajdonkép nem volt még az igazi abrincszoknya-viselet, hanem nagyon valószínű, hogy ez adta az első okot annak újjászületésére, sőt észrevétlenül és közvetlenül abba ment át, s így tehát van Heeren asszony szabója volt első teremője a második abrincszoknyának.

A mi van Heeren asszony Brüsszelben, az volt 20 évvel később lady Kingston Londonban. Hogy valami egészen újjal tüntethesse ki magát, ezen híres divathölgy egyszer Hope »A mezek története« művét tanulmányozta, s azt találta benné, hogy egykor a híres Erzsébet királynő ruhája alatt náddal kifeszített szoknyát viselt, mi magas alakjának különös fenséges méltóságot köl-

csönzött. A hölgy rögtön tanácskozott szabójával egy tengerzöld, halvány rózsaszínnel díszített selyemruha felett, mely pehelylyel bélelve és halhéjjal kifeszítve legyen. Ezen hallatlan öltözékben jelent meg a divat büszke uralkodónője egy szép nyári délutánon a St.-James-parkban; de senki sem mert mosolyogni, a ki látta, sőt inkább valamennyi hölgy hazament és — kis idő múlva hasonló öltözékben jelent meg. E szerint hát lady Kingston önállólag jött volna az abrincs-szoknya-gondolatra, s nem kölcsönzé azt Páristól.

Azt itt nem vitatjuk, mert az végre mindegy: Párisban, Brüsszelben vagy Londonban találták-e fel; hanem itt ismét bebizonyulva látjuk, a miről már fentebb szóltunk, tudniillik, hogy valamely korszaknak egész jelleme egy bizonyos divat felétódul, habár ez a civilizált világ különböző helyein látszólag, mint külön-külön jelenség fordul elő, — de ezen egyes jelenségek azért a legbensőbb összefüggésben állnak.

Az abrincs-szoknya első korszakában a hölgyek alsó része — haranghoz, vagy megfordított serleghez hasonlított, később pedig hordóhoz; a második abrincs-szoknya félgömb-mintára látszék készítve lenni, a legelső abrincs volt a legnagyobb kör, mint a krinolinnál. De ez még nem volt elég, — az abrincsek bősége egyre nőtt, s a csipőknél annyira emelkedtek, miszerint a könyöknek kényelmes támpontul szolgálhattak.

Különféle formái szerint különféle nevei is voltak az abrincs-szoknyának, melyeket azonban

nagyobbrészt csak is francia nyelven lehet megemlíteni, mert többnyire oly illetlenek, miszerint más nyelven senki sem mondaná ki, ámbár annak idejében a francia udvar hölgyeinek szép ajkairól minden tartózkodás nélkül hangzottak az ilyen és még annál is illetlenebb szavak. A legilletelmesebb neve az 'abrics-szoknyának' volt: panier, kosár, és *boute-entrain*, *culbute*, *tatez-y*, *doupotte* stb. Az akkori párisi előkelő udvari társaság nem csak öltözéke, erkölcei és frizurája, de a beszéd-mód által is igyekezett magát kitüntetni s oly kifejezésekkel élt, melyek az utczáról s a népnek söpredékétől eredtek. — Kétértelmű beszédek, a milyenek mai nap tisztességes társaságban soha elő nem fordulnak, akkor a salonban napirenden voltak, és pikánsnak tekintettek; az olyan uriember, a ki olyanokat ügyesen használni tudott, szellemdusnak neveztetett s imádoztja jóizüket nevetett rajta. Maga XV. Lajos király a hölgyeket ilyenféle gyöngéd elnevezésekkel jelezte, például: *loque*, *chiffe* (rongyok), *graille* (varju) stb.

Madame Pompadour idejében az abrics-szoknyának $4\frac{1}{2}$ rőf átmérőjünek kellett lenni, hogy az udvarnál megjelenhessék, és mesterséges sodrony- és vas-szerkezetének daczára a járásnál legkisebb zörejt sem volt szabad okoznia, s ugy volt készítve, hogy ha a hölgy leült, a szoknyát egy titkos zsineg által legalább kétrőfnnyivel kisebbre össze lehetett huzni. Egy oly, simulékony, hajlékony, engedelmes abrics-szoknya aztán korántsem volt olcsó, hanem 300—400, sőt 600 livres-be

került, a mellett, finom és törékeny szerkezete miatt nem tartott sokáig, — ha vagy tizenkétszer felvették, vége volt, s aztán nyugalomba helyezték.

Némelykor annyira bő lett ezen udvari-abrincs-szoknya, miszerint a hölgyek semmi ajtón sem értek be, s ezért azon gondolatra jöttek, hogy ezen szörnyet elül-hátul laposra nyomják, mi még furcsább és szélesebb kinézést kölcsönzött viselőinek, kivált elülről vagy hátulról nézve; így aztán ha a hölgy oldalt ment és ügyes fordulatokat tett, mégis átmehetett a folyosókon és ajtókon. Hanem nevetséges látvány lehetett, ha egy galant ur hölgyét vezetni akarta, vagy ha kötelességéhez tartozott egy ilyen vitorlás hajót kíséni. A férfi ugyanis a pálcza-hasonlatosság képviselője volt, szűk frakkban és térdnadrágban, harisnyában és cipőben, a hölgy rettentően felfuvalkodott terjedelméhez képest, s a szélsőségek itt a szó szoros értelmében — érintkeztek. A legudvariasabb kísérő sem volt képes hölgyének karját nyujtani, mert oly közel nem férhetett hozzá, mert ha oldalt állt, alig érhetette el ujjahegyeit, így hát néhány lépést rézsut kellett tennie előre, és aztán hátrahajolva, ékesen fogta a hölgynek ujjahegyeit az övéivel.

Az abrincs-szoknyának ezen második kiadása természetesen Franciaország határain túl is elterjedt; Németországban azonban nem vitték oly rettenetes bőségre, mint a párisi elegáns világban. — Berlinben illedelmesebb volt az abrincs-szoknya, mint Szászországban, melynek uralkodója nagyon

jól utánozta a párisi udvart. Hazánkban szintén gátat vetett roppant bőségének és illetlenségének a nemzeti mez.

Az abrincs-szoknya torz-alakja ugyancsak a francia forradalom idejében tünt el az udvari élet köréből; hanem néhány megtámadást már azelőtt is kellett eltűrnie. József császár volt az első, ki azt a bécsi udvarból száműzte, hol addig 7 rőf szélesnek kellett lennie. A szabadelvű uralkodó megengedte mindenkinek, hogy saját tetszése szerint, illedelmes öltözetben jelenhessék meg az udvarnál. 1780 körül tehát már láthatók voltak egyes alakok, kik egyszerűn sűrű redőzetben alá-folyó ruhában, minden abrincs nélküli öltözetben jelentek meg, sőt helyenkint a hölgyek már 10 évvel azelőtt kedvelni kezdték az ugynevezett pongyola-viseletet; ha nagy díszben jelentek meg, akkor természetesen hozzátartozott az abrincs-szoknya is.

De habár az abrincs-szoknyát letették is, még sem szabadulhattak meg oly hirtelen befolyásától és szellemétől, mert ismét elővették az ugynevezett „buffantot“, s hátul ismét csak természetellenesen felpárnáztatott és feldudorodott a ruha. S a mit már az első abrincs-szoknyánál észleltünk, tudni-illik, hogy a csipőt felpárnázták, — azt a másodiknál és végre a harmadiknál, a krinolinnál is észrevehetjük.

Az abrincs-szoknya megbukásával a robe visszalépett jogaiba, ama nehéz, vastag kelméjű, pompás, hosszú köntös, mely XIV. Lajos alatt élte

volt virágzási idejét. A mult században azonban az ilyen köntös helyett néhol könnyű, redős kerek köpenyt viseltek, melyet *contouche*-nak neveztek. Ezen ruhadarabnak leírása 1715-ből a következő: „A *contouche* egy sajátságos, különféle selyem vagy gyapju-szövetből készült bő felöltő, mely ujjas köpenyhez hasonló, melyet a nők a házban, úgy mint azon kívül, a kényelem kedvéért viselnek, s nyakuknál szalaggal összekötik.“

A *contouche* e szerint nem egyéb, mint az egypár év előtt annyira kedvelt divatos esőköpeny, a jelenkor ízlése szerint módosítva.

Egyáltalában, ha a divatok felmerültét és eltűnését figyelemmel kísérvük s a divat történetét tanulmányozzuk, csakugyan meggyőződünk ama török bölcs mondatának helyességéről, legalább a mi a divatot illeti, hogy: „semmi új sincs a nap alatt.“
